

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Vocabulo Fidei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

remota à facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis à facie peccatorum. Et quidem ut lex hanc iram generi humano denuntiat: omnes calamitates humanæ, sunt quasi vox legis, nos de ira Dei monens, & omnes ad pœnitentiam vocans.

TERTIO cum homo hominis hac vice arguente peccata perterrefacta est, audiat remissionem in Evangelio propositam, & statuat remitti sibi peccata gratis propter Christum per misericordiam, non propter contritionem aut dilectionem, aut alia opera. Hoc modo cum fide se mentem, donantur remissio peccatorum & reconciliatio. Si enim iustificandum esset, cum demum nos habituros esse remissionem peccatorum, cum contritio aut dilectio sufficiens esset, adigeretur animus ad desperationem. Quare ut habeat certam & firmam consolationem, pendet beneficium Dei non ex conditione dignitatis nostræ, sed ex sola misericordia propter Christum promissa. Cuiusmodi Deus remittit peccata, simul donat nobis Spiritum sanctum, qui novas virtutes in pijs incoar, sicut Galat. 3. dicitur: Ut promissionem Spiritus accipiamus per fidem. Hæc nihil habent perplexitatis, & à pijs mentibus in Ecclesia, quæ norunt exercitia spiritualia, pauores, consolationes, & invocationem, clare intelliguntur. Nunc igitur testimonia addenda erant, sed vocabula prius diligentius declaranda sunt.

De Peccato, de Lege, supra dictum est, nunc de cæteris dicam, de vocabulis Iustificationis, Fidei, & Gratia.

IUSTIFICATIONE significat remissionem peccatorum, & reconciliationem, seu acceptationem personæ ad vitam æternam. Nani dicitur, Iustificare est forense verbum, ut sic dicam: Populus Romanus iustificavit Scipionem accusatum à Tribunis, id est, absoluit, seu librum pronuntiauit. Sumit igitur Paulus verbum iustificandi ex consuetudine Hebraici sermonis, pro remissione peccatorum, & reconciliatione seu acceptatione. Hanc esse vim phrasæ Hebraicæ etiam omnes norunt, & exempla passim obuia sunt. Quanquam autem in nota dixi, cum Deus remittit peccata, simul donat Spiritum sanctum incoantem novas virtutes: tamen mens perterrefacta, primo querit remissionem peccatorum & reconciliationem: de hac re de hac dimicat in veris pauoribus, non disputat, quæ virtutes vitæ sint, quæ etiam comitantur reconciliationem, tamen nequaquam inde à dum est, nostram dignitatem aut munditiam causam esse remissionis peccatorum. Ideo toties inculcatur particula Gratis.

DE VOCABVLO FIDEI.

Phrasæ diligenter consideranda est, & videndum quid agat Paulus cum ait: Iustificamur non operibus nostris, sed fide in Christo. **R. M.**

stum. Romanis auribus hæc oratio noua est, quare initio quærenda est natia sermonis interpretatio. Iustificari operibus significat consequi remissionem, & iustum seu acceptum Deo esse propter proprias virtutes seu facta. Econtra vero, Iustificari fide in Christum, significat consequi remissionem, & iustum, hoc est, acceptum non propter proprias virtutes, sed propter mediatorem filium Dei. Sic intellecto sermone conspici potest, quomodo hanc propositionem & vocem Euangelij, Iustificamur fide, Paulus opponat alteri, quæ vox humani iudicij seu legis, Iustificamur operibus. Vt Baptista prædicat: Hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Ita Paulus nobis hanc victimam proponere, & docet propter huic filium dari remissionem & reconciliationem, non propter nostras virtutes.

Quare cum dicit, Iustificamur fide, vult te intueri filium Dei sedentem ad dexteram Patris, Mediatorem, interpellantem pro nobis, & statuere, quod tibi remittantur peccata, quod iustum, id est, acceptum reputeris, seu pronuntieris propter illum ipsum Filium, qui fuit victima. Vt igitur vocabulum Fides, monstret illum Mediatorem, & nobis applicet, significat fides non tantum historice notitiam, sed fiduciam misericordie promissa propter Filium Dei. Est semper hæc propositio correlatiue intelligenda: Fide sumus iusti, id est, fiducia misericordie propter Christum sumus accepti, non propter nostras virtutes. Nam hæc misericordia fide seu fiducia apprehenditur. Hoc agit Paulus, vt illum mediatorem & agnum nobis proponat, & gloriam iusticie nobis detrahat, & testetur propter hunc propitiatorem nos recipi. Hanc esse mentem Pauli nihil dubium est, & sententiam ipsam esse veram & certam in Ecclesia, manifestissimum est. Patent enim omnes sancti, se etiam cum habent nonnullas virtutes, tamen non propter has accipere remissionem peccatorum, & reconciliationem, sed propter Filium Dei propitiatorem. Libere esse sic intelligi hoc dictum: Fide habemus remissionem, id est, hac fiducia, quod propter filium Dei recipiamur. Quæ veritas clamant huic enarrationi, his hæc oratio profus inanis sonitus est, & nihil significans. Iustificati fide pacem habemus. Deinde nec intelligunt ipsi, quale sit certamen conscientie luctans cum paucis & dubitatione, cum angitur de remissione peccatorum, nec paucos qui in vera penitencia existunt. Hos si considerarem, viderent mentes perterritas quærere consolationem extra sese, & consolationem esse fiduciam, qua voluntas acquiescit in promissa misericordie propter Mediatorem donatæ. Complectitur autem fiducia misericordie & noticiam historie: Quia fides inuenitur in Christum, quem agnosci necesse est esse filium æterni Dei, pro nobis sacrificium, resuscitatum, &c. Estque referenda historia ad promissionem

fectum, qui in hoc articulo proponitur, videlicet, Credo remissionem peccatorum. Ac rursus hic ipse articulus monet, vt fides agatur fiducia. Nam illi, qui non confidit sibi remitti peccata, verba, Credo remissionem peccatorum, frustra dicuntur.

Deinde de intellectu propositionis: Fide iustificamur, nunc tenenda addam, quod fides in hac doctrina Euangelij significet fiduciam misericordiae promissae propter Christum.

QVIDAM de vocabulo *πίστις* litigant, nec aliud volunt intelligi, nisi doctrinam in Symboli professionem, vt vulgo dicitur: Fides Nicena, pro doctrina, seu dogmatum collectione. Sed Graecis plura significare verbum *πίστις*, constat. Nec dubium est Hebraica phrasi promiscue usurpata verba quae significant credere & confidere, vt Psalm. 2. Beati omnes qui confidunt in eo. Hic Hebraei legunt Hofe. Et quod Paulus citat in Ieremia cap. 28. Qui credit, non confundetur, in Hebraica lectio est Hamaemin. Eodem verbo quod significat credere, sapissime pro confidere vtitur lingua Hebraea, vt Dan. 6. Quia credidit Deo. Et Psalm. 78. duo synonyma coniunguntur: Quia non credidit Deo, & non confisi sunt in Salvatore suo. Ac sunt manifesta exempla in sermone Christi: O mulier, magna est fides tua. Item: Fides tua saluam te fecit. In his & similibus dictis constat fide significari fiduciam. Sequi autem Paulum phrasin Hebraicam non dubium est. Deinde infinita occurrunt apud Graecos exempla, vbi *πίστις* simpliciter significat confido: vt in vulgari versiculo Phocylidis, *πίστις μὲν πίστις ἐσὶν ἅπαντες ἐστὶν ὁμιλῶν.* Et in Phidippica quarta Demosthenis, *ἀλλὰ εἰ συμμάχων ἐννοίᾳ πίστιν,* *καὶ τὸν ἄλλον ἰχθύον.* Et contra Androcionem, *σέβεται πίστιν,* *καὶ τὸν ἄλλον ἰχθύον.* Et apud Plutarchum interrogatus Solon, qua re confidit, responderet se opponere Pisistrato, respondit, Seneca. In hoc loco est *πίστις*. Nec difficile esset acernum testimoniorum colligere. Testamus ergo vim verbi, *πίστις* & sciamus significare utrunque: assensum & confido. Graecis magis vagatur vocabulum *πίστις*: Sed nos sciamus in Ecclesia significare assensionem firmam & fiduciam, quae enim *πιστοῦσις* dicitur. Et vera est haec definitio Fidei: Fides est assensus vniuerso verbo Dei nobis proposito, adeoque & promissio gratiae Reconciliationis donatae propter Christum mediatorem, eoque fiducia misericordiae Dei promissae propter Christum mediatorem. Nam fiducia est motus in voluntate necessario respondens assensui, seu quo voluntas in Christo acquiescit, quod cum fit, accenditur Spiritu sancto & noua luce, vt postea dicam.

VISITATIONIS
est autem *πίστις*, pro firma assensione dicere, in qua significacione

f

catione opponitur incertæ opinioni. Sic Plato inquit, homines non habere *μόνιμον πίσιν* de idea boni, id est, stabilem assensivam. Et si enim homines intelligunt recta, tamen propter contumaciam cordis, propter pravas cupiditates assensio excutitur. Et ista est significatio, Fiducia, sicut in versu Theognidis, *πίστις ἔσται ὄλεωσα, ἀπισίη δ' ἐσώωσα*. Et apud Hesiodum: Fiducia & fiducia fuerunt exitiales. Cæterum aliæ sunt significationes, quarum principua est, *πίστις* pro fidelitate, id est, pro virtute pacta seruare. In vbi locum habeat in sacris libris, diligenter considerandum est. In profecto in iudicandis controuersijs Ecclesiasticis, in quolibet vera verborum significatio, sententiæ congruens, quaerenda est. In studia linguarum referenda sunt. **S A E P E** autem, ut dixi, *πίστις* fidelitatem significat, ut in versu Sopoclis, *πιστὸς δ' ἐστὶν ἡ πίστις*, ut *ἀπιστία*, id est, fidelitas perijt. Et sepe alias, ut apud Polyb. lib. 2. *ἐρχοῦτο δὲ πάλῃ εἰς τὴν πίσιν ἢ τὴν ἄλλω καλοῦσθαι θύαν*, antecellebant fidelitate seruante pacta, vel, quod idem valet, de, id est, autoritate, quæ eis tribuebatur, quod videlicet esse fideles, seruantes pactorum, iusti, benefeci. Deinde multa significationes ex hac nascuntur, quæ nihil ad Pauli disputationem pertinent. In Jybius *δοῦναι ἐαυτοὺς εἰς πίσιν ῥωμαίων*, dedere se in fidem Romanorum, id est, in fidem Romanorum pacta seruantium, iudicium clementia moderantium. Item, *δοῦναι πίσιν*, promittere fidelitatem. Et apud Rhetores & Aristotelem *πίστις*, probationes, argumenta, testimonia significant. **H A E** metonymia non sunt ad Pauli disputationem referendæ. **O** rem miseram. Ecclesia vere, ut in versu Græco dicitur, inter barbaros nationum sermonem dedidit. Nonachi veras significationes obruerunt, nouo genere doctrinæ corrupto. Quare pij redeant ad Prophetas & Apostolos, ac propriam Ecclesiæ linguam iterum discant & instaurent. **Q**uo autem Paulus fiduciam misericordiæ intelligi velit vocabulo Fidei, ex frequentis testimonij perspicuum est. Rom. 4. confertur promissio ad fidem et relative: Ideo ex fide gratis, ut sit firma promissio. Hic dicitur gratiam esse, quia si conditio impletæ legis addita esset, sequeretur de gratia: Placeres Deo si Legi satisfaceres. At Paulus dicit, Ideo gratiam esse promissionem, ut sit firma credenti. Vult ergo nos ad gratiam promissionem. Id assentiri reuera est hæc fiducia amplectens promissionem. Hæc explicatio labefactari non potest. **P R A E T E R** considera vim promissionis Euangelicæ. Si nihil opus est ad gratiam promissio profus est inanis sonitus, quæ tamen ideo tradita est

sumur, & vt assentiri possimus. gratuita est. Item, cur Iohannes
 Qui non credit Deo, mendacem eum facit. Et Paulus inquit:
 habuitque diffidētia, sed firmus fide dans gloriam Deo, & certus,
 hęc ac clare ostendunt, requiri, vt assentiamur promissioni. Deniq;
 sonat in Ecclesia hęc vox, Propter filium Dei remittitur tibi pec-
 ca, si dicas, non esse assentiendum? Hoc quid aliud est, quam vt Io-
 hannes inquit, Deum mendacij arguere? **II. R O M. 5.** Iustificati
 sē, pacem habemus. At noticia historię non affert pacem, imo au-
 get pauores & desperationem, sicut in Diabolis. Quod enim terribi-
 lus est signum irę Dei, quam placari Deum nō alia victima potuisse,
 nisi filij morte? Vident Diaboli se reiectos esse, sciunt filium Dei iu-
 dicem constitutum esse, se futuros in æternis pœnis: Vident & homi-
 nes in veteri pauoribus, cum alia multa signa irę Dei aduersus pecca-
 ta, mortem, & alias infinitas calamitates, tum vero hoc ipsum signū,
 quod in Dei non potuit placari, nisi per filium. Huius historię noti-
 cia auget pauores si fides non est fiducia applicans nobis hoc benefi-
 cium, si non est statuendum: Ideo passus est filius Dei, vt tibi igno-
 scatur, quāquam male merito, &c. Hęc fiducia consolatur mentem
 perterrefactam, & pacem affert. **III. SIMILIS** est explicatio

de aliorum multorum testimoniorum, Iustus ex fide viuēt. Certe hi-
 storie noticia nemo viuēt, quę potius auget cruciatus. Nec legis noti-
 cia quisquam viuēt. Si habueris virtutes sufficientes, placebis. Ne-
 cesse est igitur fidem intelligi, quę statuit nobis Deum propitium esse,
 & accipietur in promissa misericordia. **E O D E M** modo & hoc
 fidem intelligi necesse est: Omnis qui credit in eum, non confun-
 detur. Item in Psalm. Osculamini filium: Beati omnes qui confidunt
 in eo, vbi verbum Hebraicum proprijsime significat confidere.

IIII. EPH. 2. 4. Per quem audemus accedere confidentes per
 filium eius. Hic Paulus tribus insignibus vocabulis naturam fidei de-
 scribit. Audet, accedit, confidenter. Magna res est accedere ad Deum
 iustum, vere & horribiliter iratum peccato. Hic iterum noticia hi-
 storie deterret nos, nisi statuamus filium nobis ducem & propitiato-
 rem esse, & per hunc nos duci ad Patrem: Hoc statuere est fiducia, de
 qua inuenimur. Sic & Rom. 5. ait: Per quem habemus accessum fide. Et
 Job. 4. Habentes talem Pontificem, accedamus cum fiducia ad thronum
 gratię. Ex hoc dicto vtrunq; discimus, & præcipi hanc fiduciam
 in inuocatione, & fidem in similib. locis intelligendam esse fiduciam.

Se id ideo reclamant multi, quia hunc ipsum cultum Dei, scilicet,
 fidem in inuocatione non intelligunt, & imaginantur dubitatio-
 nem perpetuam, an à Deo recipiamur & exaudiamur, non esse pec-
 catum. Porro hoc peccatum quale sit, & quam nocens, in vera lucta
 conspicitur, & quia abijcit promissionem Dei, arguit eum mendacij.

f 3 Acto.

Act. 15. Fide purificans corda. Si fides tantum significat noticiam, qualis & in Dæmonibus est, hoc dictum profusum erit inane. Constat autem in eo ipso loco disputari de iustificatione, & quidem contrarij, quod non purificentur corda per iusticiam Legis, sed aliter, videlicet, si credant se per gratiam Domini nostri Iesu Christi saluati.

A **D** **D** **I** potest & acerbis testimoniorum, in quibus vocabulum fidei ponitur pro fiducia, ut O mulier, magna est fides tua. Item Luc. 7. Fides tua saluam te fecit. Et 2. Paral. 20. Credite, & secuti estis. In talibus dictis palam apparet, fidem vocari fiduciam expectantiam Deo consolationem & auxilium, & quamuis obiecta externa distincta sunt, tamen semper primum & principale fidei obiectum est Deus reconciliatus iuxta promissionem, seu promissio reconciliatio. Tunc David perit & expectat auxilium in bello, cum statuit se habere Deum propitium, & tanta varietas externorum obiectorum & periculorum nobis proposita est, ut sit occasio exercendæ fidei, & apprehendendi simul spiritualia beneficia, ut illa ipsa communis pecunia docet. Postquam dictum est, Panem quotidianum da nobis hodie, illi additur: Et remitte nobis debita nostra. Fugeret Deus mens in petendis corporalibus, nisi simul agnosceret nobis ignosci, nos recipi in gratiam, ac propterea nos exaudiri & iuari.

A **C** ad intelligendas multas sententias, vtile est hoc considerari, quod fides de reconciliatione semper se præluceat in petitione & expectatione corporalium: Sic & Abraham petebat hæredem à Deo, & promissum credebat, quæ posteritatem pollicebatur, sed simul agnoscebat Abraham, & confidebat sibi à Deo ignosci, se quanquam indignum recipi à Deo per misericordiam, propter liberatorem promissum patris. Hanc esse vim verbi, Credidit, Genesis 15. testatur præcedens promissio & consolatio: Noli timere Abraham, Ego protector tuus & merces tua magna valde. In hac dulcissima consolatione Deus testatur se propitium esse Abraham, se defensorem, adiutorem eius & iuuatorem esse. Hanc promissionem intuens, confidit Abraham se recipi in gratiam Dei. De hac fide igitur dicitur, Imputatum est ei iusticiam. **P** **O** **S** **T** **R** **E** **M** **O** definitio fidei in Epistola ad Hebræos testatur, Fide significari fiduciam, cum inquit: Fides est firmamentum rerum sperandarum. Constat enim ijs, quibus phrasia noxa est

ἰσχυροῦς significare expectationem, hoc est, fiduciam expectantiam. **R** **E** **C** **E** **N** **S** **V** **T** testimonia ex Prophetis & Apostolis, quæ cum perspicua, spero satisfactura dextre iudicantibus. Fateor autem & alia plerisque scriptores, ut Origenem & alios, tradidisse aliud per doctrinam & insincera, sed aliqui eruditiores nobiscum reuertuntur, etsi hi quoque alias commodius, alias incommodius loquantur.

In Augustino passim sunt obuia testimonia. De spiritu & lite-
 rapit: Ex lege timemus Deum, fide confugimus ad misericordi-
 am, Fides dicit, Sana animam meam, quia peccavi tibi. Hæc si
 intelligantur, non possunt nisi de fiducia misericordie intelli-

CLARION est Augustini locus Psal. 31. Qui sunt beati? non
 in quibus non inueniet peccatum, nam in omnibus inuenit: Om-
 nes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Si ergo in omnibus pec-
 cata inueniuntur, remanet, vt non sint beati, nisi quorum remissa sunt
 peccata. Hoc ergo Apostolus sic commendauit: Credidit Abraham
 Deo, & imputatum est ei ad iusticiam. Hic certe Augustinus fidem in-
 telligit fiduciam, quæ accipit remissionem peccatorum. Et dictum
 in Genesi ac Paulo prorsus intelligit, sicut nos enarramus.

ADAM & Bernardi testimonium, quod extat in concione de
 Annuntiatione.

N E C E S S E est primo omnium credere, quod
 remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam
 Dei, sed adde, vt credas & hoc, quod per ipsum peccata tibi donan-
 tur. Hoc est testimonium, quod perhibet Spiritus sanctus in corde
 tuo dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apo-
 stolus, gratis iustificari hominem per fidem. In hoc dicto perspicue
 & proprie recitatur sententia Ecclesiarum nostrarum, & extant simi-
 lia testimonia apud hunc autorem.

B A S I L I V S etiam pro-
 pterissime recitat nostram sententiam in concione de Humilitate his
 verbis: Qui gloriatur, in Domino gloriatur, dicens, quod Christus
 nobis factus sit sapientia à Deo, iusticia & sanctificatio & redemptio.
 Sic scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Hæc est enim
 perfecta & integra gloriatio in Deo, quando neq; propter iusticiam
 suam quicquam essetur, sed agnoscat sese indigere vera iusticia, fide
 suam sola in Christum iustificari.

D E N I Q U E res ipsa confi-
 detur. Melius enim intelligi vox Euangelij potest in præfenti lucta,
 quam cum otiosi & securi, tanquam ex longinquo has disputationes
 audimus. Quam tibi ipsi propones consolationem, cum mens vere
 conturbatur pauore & metu iræ Dei? nonne in ea consternatione confu-
 gendum erit ad mediatorem Christum, & cogitandum? Crede pro-
 pter hoc victimam tibi ignosci. Sicut vbiq; iubet Euangelium cre-
 dere, quod propter peccata nostra Filius Dei mortuus sit, vt Rom. 4.
 dicitur. Cogitandum & hoc, Per filium est accessus ad Deum, Rom.
 5. Per hoc hæc fides, qua te sic consolaris, haud dubie est fiducia acqui-
 sita in filio Dei. Certe non sic cogitandum erit: Tam diligo De-
 um, iam habeo virtutes & merita, ideo Deus me recipiet. Ergo luctam
 hunc & consolationem inuenientes, intelligemus existere pauores, &
 erigi animos fiducia inueniente filium Dei, quibuscumq; verbis eloqui
 hæc voluerimus, sed Prophetæ & Apostoli vtuntur in hac re nomine

Fidei. EODEM modo pij omnes quotidianam invocationem suam considerent, quoties incipis invocare Deum, obtrepit tibi multiplex indignitas tua, metuis tuas preces non admitti. Hic quaeritur consolatio aliqua: quæ nam? certe non cogitas, iam habeo vires, quarum dignitas meretur recipi meas preces, sed quæris medullas nobis donatum, cogitas illam vocem, Venite ad me omnes quibuscumque laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Item, Quicquid petitis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Item Hebr. 7. Semper vult, ut interpellet pro eis, Credis igitur placere Deo invocationem accipi propter hunc Pontificem vna interpellantem. Hoc certe, certe est fiducia erigens & consolans animum. De hac re, de consolatione dimicamus, quibuscumque verbis ut alij volunt, rem rem cupimus. Nam qui dissentiunt, rem ipsam obruunt, iubent semper dubitare, & quidem sepeliunt Christum, quia profus non docentur tendam ab eo consolationem, non iubent ut eius beneficio. Quia fides non est fiducia intuens Christum, & acquiescens propter Christum, certe non applicamus nobis eius beneficium, neque vim eius beneficium. Necessè est igitur fide intelligi fiduciam applicationem nobis beneficium Christi.

Quare cum dicitur: Fide iustificamur, non aliud dicitur, quam quod propter filium Dei accipimus remissionem peccatorum, & reputemur iusti. Et quia oportet apprehendi hoc beneficium, dicitur fide, id est, fiducia misericordie propter Christum. Intelligatur ergo propositio correlatio, Filii Dei seu accepti. Nota est enim natura relatiuorum nominum. Et veritas, timor, & alia quædam affectuum nomina sunt relatiua secundum dei, ita & fiducia. Nec inuisas reprehensiones indoctorum hic permesco. Et quod obijciunt quidam, huic fiducia adiungitur dilectionem, non repugno: Sed cum dicimus: Fide iustificamur, monstramus filium Dei sedentem ad dexteram Patris, interpellantem pro nobis, propter hunc dicimus nobis donari reconciliationem, abstrahimus meritum reconciliationis nostris virtutibus, quæcumque sunt. Et tamen postea suo loco dicitur, Dilectionem & alias virtutes in renatis existere oportere.

Ac in summa, cum accusamus hoc dogmate, quod dicimus, Fide iustificari hominem, tantummodo accusamus, quod dicimus, nos propter filium Dei accipere reconciliationem, non propter nostram dignitatem, & quod hoc credendum sit, seu quod hac fide vel fiducia apprehendendum sit beneficium, opponendum meritum Christi peccato nostro, & damnationi nostræ, & quod in hac fide seu fiducia intuente filium Dei, Deus invocatus sit. Has autem sententias esse ipsam Evangelij vocem, & perpetuam veræ Ecclesiæ consensum, certissimum est. Nec dubito bonos & agnoscere

offere, hanc explicationem vere esse Pauli doctrinam, eamque gratiam amplecti. Ac de tota re prouoco ad consensum Ecclesie, id est, sanctorum & piorum: Eius Ecclesie testimonium grauisimum iudico.

Quo d' autem alij multi rabiose reclamant, & conueniunt, vocabulo Fidei nihil nisi noticiam historice significari, & prout infinitas cauillationes, meminerint pij vocem Pauli, qui inquit: Israel sectando Legem iusticie, ad legem iusticie non peruenit. Ratio humana intelligit iusticiam operum, hanc miratur vnam, & illa quae de iusticia fidei dicuntur, quia sunt aliena à politicis operibus, acerbè odit. Sed nos sciamus, suum locum esse iusticie operum longe vero alia consolatione opus esse in quaerenda reconciliatione.

Hæc de vocabulo Fidei breuiter recensui, quæ nihil habet perplexitatis, aut sophisticæ, & ad phrasin Hebraicam vere congruat. Sit igitur hæc definitio: Fides est assentiri vniuerso verbo Dei nobis proposito, & quidem promissioni gratuita reconciliationis donatæ propter Christum mediatorem: Estque fiducia misericordie Dei promissæ propter Christum mediatorem. Nam fiducia est motus in voluntate, necessario respondens assensu. Estque Fides virtus apprehendens & applicans promissiones, & quietans corda, sicut satis perspicue docent hæc verba: Iustificati fide pacem habemus erga Deum per Christum, per quem & accessum habemus fide in gratiam hanc. Cum autem dicimus de assensu promissionis, complectimur omnium articulorum noticiam, & in Symbolo ceteri articuli referuntur ad hunc, Credo remissionem peccatorum, Credo vitam æternam. Hæc est enim summa promissionum & finis, ad quem ceteri articuli referuntur: Quia filius Dei missus est, vt Iohannes inquit, destrueret opera Diaboli, id est, tollat peccatum, vt instauraret iusticiam, & vitam æternam.

DE VOCABVLO GRATIÆ.

ETIAM Philosophi viderunt excellentem virtutem non existere sine motu diuino, vt fortitudo in Alexandro diuinus impetus est. Hæc securi imaginationem monachi, Gratiam tantum intellectum nouas virtutes à Spiritu sancto excitatas. Et cum dicitur accipi remissionem per gratiam, sic sunt interpretati, Accipi eam propter plus virtutes. Hæc interpretatio prorsus pugnat cum Paulo. Itè de fide seu de fiducia in Christum, aut fiducia gratuita imputationis nihil dixerunt. Quare imaginatio eorum magna ex parte Philosophica est, & obscurat beneficium Christi, & doctrinam de gratuita imputatione. Plurimum igitur refert, vocabulum Gratia proprie, vt est, & dexte intelligi.

ROM. 5. Duæ sunt appellationes, Gratia, & Donum per Gratiam. Est autem gratia, remissio peccatorum
f 4 gratuita,